

De Omgevingswet in de gemeentelijke praktijk

Op 1 januari 2021 treedt de nieuwe Omgevingswet in werking; de grootste stelselherziening van het omgevingsrecht ooit. Overheden, waaronder 355 gemeenten, bereiden zich op vele manieren hierop voor. De G40-steden delen hun ervaringen en voortschrijdende inzichten in een maandelijkse leerkring, waar vanaf 2020 ook de G4 bij aansluit. In 2018 en 2019 kwam hier een selectie van praktijkvoorbeelden aan bod, die we in deze inspiratiesheet onder de aandacht brengen.

Veranderen vanuit de verbeterdoelen

De Omgevingswet stimuleert gemeenten, provincies, Rijk en waterschappen om meer integraal en als één overheid te werken. Grote veranderingen staan voor de deur; gemeenten werken vanaf 2021 aan een 'evenwichtig toegedeelde' fysieke leefomgeving. Daarvoor richten ze

een nieuw digitaal stelsel (Digitaal Stelsel Omgevingswet – DSO) in en maken ze voor het hele grondgebied één omgevingsplan en één omgevingsvisie. Dat doen de gemeenten vanuit de vier verbeterdoelen: meer gebruiksgemak, meer bestuurlijke afwegingsruimte, een integrale benadering van de leefomgeving, en het versnellen en verbeteren van de besluitvorming.

Leerkring Omgevingswet voor G40-gemeenten

De G40-gemeenten gingen de afgelopen jaren al volop aan de slag met de voorbereidingen op de stelselherziening. De gemeenten doen op juridisch en digitaal gebied alles wat nodig is om vanaf 2021 door te gaan met hun dienstverlening. Tegelijkertijd zetten ze stappen om de transitie naar een nieuwe, andere werkwijze van de grond te krijgen.

Tijdens de maandelijkse G40-leerkring Omgevingswet delen de gemeenten waar ze staan, wat werkt en waar ze tegenaan lopen. De VNG ondersteunt de leerkring met regelmatige updates over het wetgevingsproces, beproefde tools en methodieken. Platform31 bereidt de leerkringbijeenkomsten inhoudelijk voor en beheert het secretariaat van de themagroep.

Vanaf 2020 ook met de G4

Vanaf 2020 sluit de G4 aan bij de leerkring. De snel dichterbij komende invoeringsdatum en de combinatie van gemeenten van de G40 en G4 in de leerkring, zorgen het komende jaar voor nog meer uitwisseling van interessante praktijkvoorbeelden. Blijf op de hoogte via het [Kennisdossier Omgevingswet](#) op de website van Platform31.

Aan de slag met drie thema's

Het programma Aan de slag met de Omgevingswet maakt onderscheid in drie gebieden waarop de veranderingen zich voordoen: het 'Anders werken', de wettelijke instrumenten en het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hieronder belichten we per thema wat er speelt in de G40 en de G4.

Anders werken	Instrumenten	Digitaal Stelsel Omgevingswet
<p>Integraal werken en afwegen, omgevingskwaliteit</p> <p>Regionaal samenwerken</p> <p>Faciliteren van participatie en zelf participeren</p> <p>Helder en begrijpelijk communiceren over nieuwe wet- en regelgeving en procedures</p> <p>Interne cultuuromslag: meer interdisciplinair werken en betere afstemming tussen de overheden</p> <p>Rolwijziging voor raad & college</p>	<p>Tijdelijk omgevingsplan en bruidsschat vanaf 2021</p> <p>Nieuw, gemeentedeckend omgevingsplan dat toeziet op de hele fysieke leefomgeving</p> <p>Omgevingsvisie, uiterlijk vast te stellen in 2024</p> <p>Vergunningverlening in acht weken</p> <p>Nieuw: omgevingsprogramma en omgevingswaarden</p> <p>Nieuw stelsel van AMVB's en aanvullingssporen (natuur, bodem, geluid en grondeigendom)</p>	<p>Overgang naar werkend DSO-LV per 1-1-2021, transitie vanuit huidige systemen</p> <p>Niveau van dienstverlening behouden en verbeteren</p> <p>Snelle dienstverlening voor eenvoudige activiteiten</p> <p>Werken met toepasbare regels en vragenbomen</p> <p>Omgevingsloket als centrale plek voor informatie over de leefomgeving</p>

Op de volgende pagina's vindt u per thema praktijkvoorbeelden.

Anders werken

Een veelgehoorde uitspraak is dat de cultuuromslag van de stelselherziening voor 80 procent bijdraagt aan het slagen van de Omgevingswet, tegenover de 20 procent die volgt uit de nieuwe instrumenten en het DSO. De Omgevingswet is gebaseerd op vertrouwen, samenwerking en participatie. Het gaat om een betere afweging van belangen en perspectieven, met als doel een verbeterde besluitneming. Wat betreft participatie: de wet geeft aan dat participatie moet plaatsvinden, maar geeft niet aan hoe. Het vroegtijdig samenwerken met belanghebbenden en experts kan zorgen voor meer draagvlak bij het nemen van besluiten.

Enschede: 'Doelprofiel Omgevingsadviseur', december 2019

In Enschede wordt gedragsverandering benaderd vanuit de gedachte: beter de ruimte geven aan onbewust bekwaam gedrag, dan blindstaren op zichtbare bewuste gedragsverandering. Het doelprofiel van de omgevingsadviseur werd ontwikkeld met deze gedachte. Essentiële voorwaarden hierbij zijn: denken in competenties en het betrekken van management. Het doelprofiel gaat over eigenaarschap, trots zijn op je werk en ruimte voor persoonlijke ontwikkeling. Uiteindelijk plukt ook de burger daar de vruchten van.

Alkmaar: de participatieleidraad, september 2019

De gemeente Alkmaar streeft ernaar om de participatie aan te gaan zo vroeg mogelijk in het vergunningaanvraagproces én zo hoog mogelijk op de participatieladder. Een digitale leidraad met een stroomschema is opgesteld om initiatiefnemers aan de hand te nemen door het participatieproces. Met behulp van pilots is de gemeente op zoek naar de juiste balans tussen eigen verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer en de gemeentelijke randvoorwaarden.

Breda: betrek collega's bij de 'expeditie' naar een flexibele overheid, januari 2019

De gemeente Breda beschrijft de aanloop naar de Omgevingswet als een 'ontdekkingsreis', waarbij ze zoekende is naar een flexibele overheid die iedereen in zijn kracht zet. Integrale samenwerking en betrokkenheid vanuit alle afdelingen bleek soms nog lastig, maar ook van groot belang. Na een periode van inspireren en leren, was het tijd om te gaan doen. Dit houdt in: het betrekken van belanghebbenden vanaf het begin, veel in- en uitzoomen en voortdurend delen en reflecteren.

Hart van Holland: regionale samenwerking, december 2018

In Hart van Holland, een samenwerkingsverband van tien gemeenten, is de 'Regionale Agenda Omgevingsvisie 2040' ontstaan onder de titel 'Het Hart van Holland'. In 2018 wonnen de deelnemende gemeenten hiermee de Aandeslag-Trofee. Een greep uit de geleerde lessen: samenwerken op nieuwe, gedeelde thema's met een verre horizon, een open houding hebben ten opzichte van het delen van informatie met de andere gemeenten, het benoemen van de meerwaarde van regionaal samenwerken en niet beginnen zonder bestuurlijk commitment.

Instrumenten

De Omgevingswet bestaat uit zes samenhangende kerninstrumenten die worden ingezet voor het beheer van de fysieke leefomgeving. Deze zijn als volgt: de omgevingsvisie, het omgevingsprogramma, decentrale regels, algemene Rijksregels, de omgevingsvergunning en het projectbesluit.

Zaanstad: introductie van de snelserviceformule BLITTS voor vergunningverlening, mei 2019

Voor niet-complexe vergunningaanvragen ontwikkelde Zaanstad een snelserviceformule. Met deze eenvoudige wegwijzer bij het digitaal vergunningloket BLITTS kan een gemeente een vergunning digitaal laten toetsen en verlenen. Bij een eenvoudige verbouwing kunnen burgers al binnen een kwartier een vergunning krijgen.

Emmen: verordeningen op de schop, juni 2019

Om goed te zijn voorbereid op de Omgevingswet, startte Emmen al in 2019 met het inventariseren van de 38 bestaande verordeningen. Deze inventarisatie heeft als doel orde te scheppen en inzicht te krijgen in de samenhang van de verordeningen, met in het achterhoofd de komst van het omgevingsplan. Hieruit volgde een conceptueel model om te kijken naar ruimtelijke regelgeving waarin 'kwaliteitsdenken vanuit kernwaarden' centraal staat. De medewerkers verbreden zo hun deskundigheid. Ook ontstaat er meer wederzijds begrip. De procesaanpak helpt de gemeente bij het verder verbeteren en verheffen van de geïnventariseerde verordeningen.

Alphen aan den Rijn: met stakeholders naar een visie, november 2019

Voor het visietraject van het Stadshart in Alphen aan den Rijn ging een werkgroep met stakeholders op een creatieve manier aan de slag. De gemeente was één van de deelnemers in deze werkgroep. Het resultaat was een visie met draagvlak. Deze visie werd niet vastgesteld door het college, maar wordt wel gebruikt ter kennisgeving voor toekomstige ontwikkelingen en de omgevingsvisie. De werkgroep werkt nu aan een concreter vervolg. Het flexibele denkproces dat ze in deze gemeente volgden, past goed in het denken 'in de geest van de Omgevingswet'.

Meer informatie over 'Instrumenten' vindt u op de [themapagina](#).

Digitaal Stelsel Omgevingswet

Het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) wordt het online loket voor de fysieke leefomgeving. Het Omgevingsloket vervangt de losse digitale omgevingen waar momenteel de plannen en aanvragen worden verzameld. Het DSO biedt initiatiefnemers vanaf 2021 een overzicht van beleid, vergunningen en regels. Het zal zo bijdragen aan een snellere besluitvorming en een betere inzichtelijkheid voor burgers. Een bètaversie van het loket is inmiddels beschikbaar als onderdeel van de 'landelijke voorziening' van het DSO (DSO-LV). In 2024 moet de ontwikkeling van de digitale ondersteuning zijn voltooid.

Rotterdam: pilot Burenakkoord, december 2019

De gemeente Rotterdam experimenteert vanaf 2020 met het Burenakkoord. Voor een kleine verbouwing, zoals een aanbouw, krijgen bewoners een vergunning als omwonenden hun handtekening hebben gezet onder een akkoord. In een aantal andere landen wordt deze methode al met succes gehanteerd. Onder de Omgevingswet zijn vanaf 2021 mogelijkheden om een dergelijk akkoord juridisch te verankeren. De pilot zal het komende jaar bovendien zorgen voor waardevolle bijvangst: het opdoen van ervaring met het DSO en de voorbereiding van zowel gemeenten als de maatschappij op de cultuurverandering in het domein van vergunningverlening.

Den Bosch: 'Omgevingsplan in klare (digi)taal', november 2018

De regels uit het omgevingsplan zijn door Den Bosch vertaald naar toepasbare regels en vervolgens naar een vragenboom die kan worden ingepast in het Omgevingsloket. De vragenboom moet gebruiksvriendelijk zijn. Een aantal lessen kunnen hieruit worden getrokken. Ten eerste: als registraties op orde zijn, dan kan de vragenboom beknopter en sneller. De vraag 'Is dit een beschermde boom?' wordt overbodig als de beschermde bomen in de vlier staan geregistreerd. Ten tweede: zorg dat al het beleid vereenvoudigd is. Soms is het makkelijker om beleid gebiedsgericht te maken; bepaalde afwegingen hoeven dan enkel in die gebieden gemaakt te worden.

Meer informatie over het 'Digitaal Stelsel Omgevingswet' vindt u op de [themapagina](#).

Meer informatie

Voor vragen of opmerkingen over de praktijkvoorbeelden of de G40/G4-leerkring Omgevingswet, gaat u naar [Kennisdossier Omgevingswet](#), of neemt u contact op met:

Wessel van Vliet
wessel.vanvliet@platform31.nl
06 13 54 56 16

Daphne Bouman
daphne.bouman@platform31.nl
06 12 86 27 65